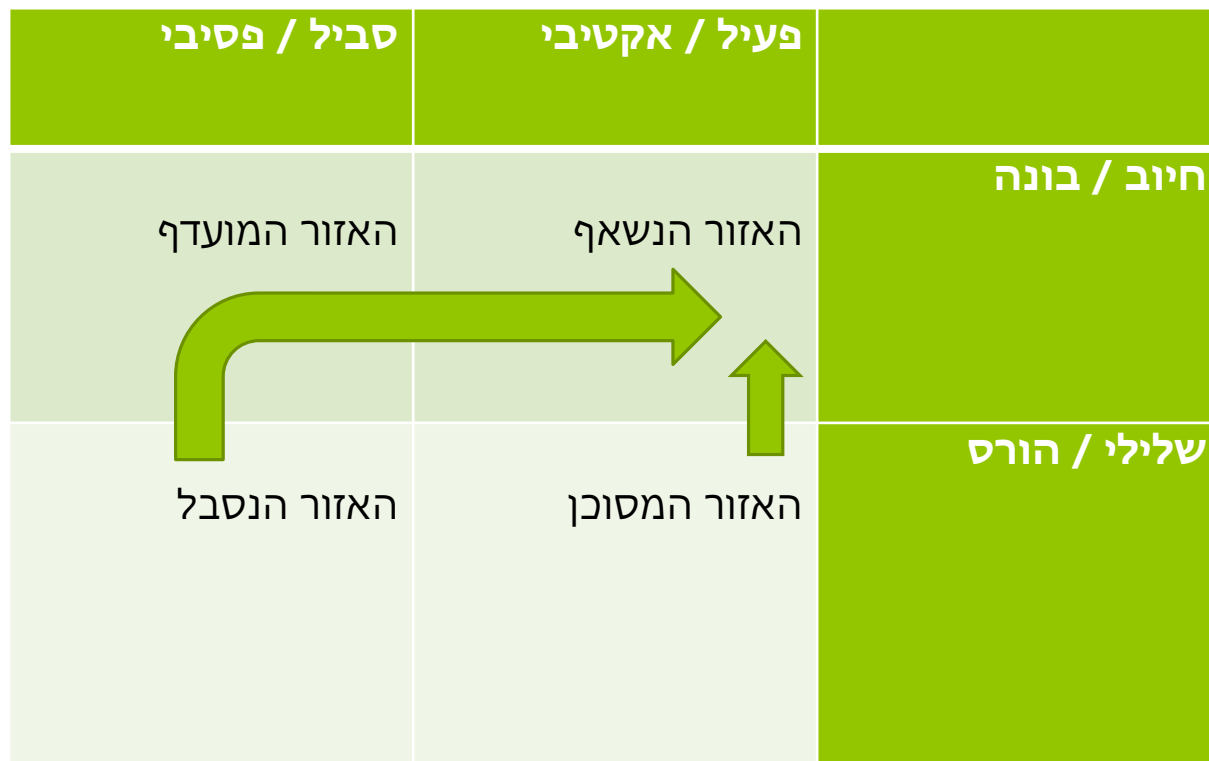

המטרה – להגיע לאזור הנשאף

היסודות הבריאים להתפתחות התקינה רק על 4 הבית יכון

- **אהבה** – אני שווה, אני יחיד ומיוחד.
- **גבולות** – ביטחון, תחום המוגנות הפתוח להתנסויות.
- **עצמות** – מסוגלות, אמונה עצמית, חיזוק והעצמה.
- **מטרה** – יעד, מצפן (ערכים, אמת פנימית).

דרכים להשגת המטרה : להיות אהוב, מיוחד ושייך

- **מת"ל** – משיכת תשומת לב.
- **כוח** – אני הקובע, אני המחליט, אני "הכי"...
- **חולשה** – תעזרו לי, "אני מסכן", כבשה שחורה (הקורבן).
- **קיפוח** – "תמיד אני..." מעורר רגשי אשמה.
- **שעמום** – היו עימי, אני במרכז, תתעסקו רק איתי.
- **נקמנות** – עין תחת עין, לי רע אז גם לכם...

להשפיעה – זו מטרת החינוך

ישנם שלושה תהליכים באמצעותם המחנך יכול להגיע להשפעה על התנהגות התלמיד:

○ התרצות/כדאיות

○ הזדהות

○ הפנמה

התרצות/כדאיות

- התלמיד מתנהג כראוי מפני שהוא רוצה לקבל תגמול או מפני חשש להיענש.
- כוחו של המורה נובע משליטתו בתגמולים ובסנקציות, והשפעתו מוגבלת למצבים שהוא נוכח בהם או אחראי להם (כשנעלמת הכדאיות נעלמת ההשפעה).
- ההשפעה קצרה ותלויית מצב, ואינה משנה את דפוסי האישיות של התלמיד.

הזדהות

- התלמיד מתנהג לפי רצון המורה מפני שהוא אוהב אותו, מעריץ אותו או רוצה להידמות לו. כאן השפעת המורה משמעותית יותר, אך היא תלויה בזיקה הרגשית של התלמיד אליו, ומושפעת גם מגיל ומצב אישי.
- ההשפעה תלויית גיל, חשיבות המודל, ומתחלפת עם השינויים בהתפתחות הילד/ה.

הפנמה

- התלמיד מתנהג על פי הכוונת המורה מפני שהוא מבין את תפיסתו ומקבל אותה (עכשיו ההתנהגות היא שלו). כוחו של המורה נובע ממידת אמינותו ומכישורי התקשורת שלו. ההפנמה מתקיימת כל עוד לא הופרכה התפיסה שהתלמיד אימץ.
- זו השפעה בעלת יציבות רבה, ועמידה לשינויים.

תהליכי השפעה

מוקדי כוח בהוראה

1. סנקציה-

2. גמול

3. סמכות

4. נוכחות

5. ידע

6. קשר

א. התרצות/כדאיות

ב. הזדהות

ג. הפנמה

מנגנוני השפעה

מוקדי הכוח בהוראה

- ענישה - סנקציה
- גמול - חיזוק
- פיזיות / נוכחות
- סמכות / חיצונית או פנימית
- ידע / מקצועיות
- קשר / אכפתיות

מהי סמכות דיאלוגית?

- סמכות דיאלוגית מורכבת מהתנהגות סמכותית ומדיאלוג בין-אישי.
- סמכות דיאלוגית הינה התנהגות מכוונת מצד המחנך, הקובעת את החוקים ואת כללי ההתנהגות בבית הספר ותוך כדי כך יוזמת ומאפשרת דו-שיח שוויוני עם התלמיד.

סמכות ותוקף

יש להבחין בין גישה סמכותית הנובעת מהתלהטות רגשות לבין גישה סמכותית דיאלוגית.

- סמכות דיאלוגית דורשת מהמורה גישה מאוזנת במצבי קונפליקט רגשיים וקשים עם תלמידים.
- היא תובעת ממנו **לקבוע, להחליט ולהיות תקיף**, ובה בעת **להסביר, להקשיב ולהיות פתוח לביקורת**.

דוגמות לאי הפעלת סמכות דיאלוגית:

"התחלתי **"לא לשים"** על המורה שלי, כשראיתי שבעצם אין לה 'עמוד שדרה'. או שהיא מתעלמת בכלל ממה שאנחנו עושים בכיתה, כאילו היא לא שם ולא רואה איך אנחנו מפריעים, או שהיא מתעצבנת עלינו ו"זורקת" לנו עונשים, שאחר כך אינה מבצעת אותם. היא צריכה להיות יותר תקיפה, אבל לא יותר מדי, כי אז אנחנו נשנא אותה, והיא צריכה גם להקשיב לנו יותר. למשל, היא דורשת שלא נצעק אבל היא בעצמה צועקת, וכשאנחנו אומרים לה את זה, היא לא מוכנה להקשיב לנו ומתרצת את זה בכל מיני תירוצים".

● דוגמאות להפעלת סמכות דיאלוגית

● מחנך משעה תלמיד מן הלימודים, ובאותו יום או למחרת מנהל שיחה רצינית ומעמיקה עם התלמיד ועם הוריו על הסיבות להשעייתו. בשיחה הם חושבים יחד על פיתרון ראוי שימנע את הצורך בהשהיה נוספת.

● מורה מסרב בתוקף לבקשה של תלמיד שנראית לו חריגה ומוגזמת, אך מגלה הבנה לקושי של התלמיד לקבל את הסירוב ומשוחח איתו על כך. במהלך השיחה, כשהמורה מבין שטעה, הוא מודה בכך ומתנצל בפני התלמיד.

דוגמה

לסמכות כוחנית:

מורה: "אין ויכוח על זה, אני בכלל לא רוצה לשמוע אותך. מהיום על כל עבירה תעוף הביתה." (גישה סמכותית).

לסמכות דיאלוגית:

המורה יכול **לשמוע ולהקשיב** לתגובת הילד, **לבקש ממנו** הצעות לשיפור המצב ורק אחר כך **להודיע** לו את החלטתו **תוך הסבר** כמובן.

(זו גישה סמכותית-דיאלוגית המשלבת סמכות ודו-שיח)

דוגמות להפעלת סמכות דיאלוגית בכיתה:

תלמיד מסרב לציית להוראת המורה, ולצאת
מהשיעור.

המורה מישירה אליו מבט ואומרת לו בשקט:
"תיגש אלי בהפסקה ונדבר על ההתנהגות שלך"
וממשיכה בשיעור.

בתום השיעור היא משוחחת עם התלמיד, מנסה
להבין את מניעי התנהגותו, מחליטה על תגובתה,
מסבירה אותה ומקשיבה לתגובתו.

הבחינו והשתמשו בתקיפות ולא בתוקפנות:

חשוב שהתלמידים ירגישו את סמכות המורה גם במצבי שיחה אישית.

כשהמורה מבין שהדו-שיח שהוא מעוניין לקיים אינו עולה כראוי, שומה עליו:

- לא רק לשאול או לבקש, אלא גם לדרוש.
- להבין את הקושי של התלמיד מחד, ולהבהיר לו את המשמעות של אי-שיתוף פעולה מצדו מאידך.
- לכבד את זכות הילד לשתוק מחד, ולכבד את זכות המורה ואת חובתו לדעת מאידך.

כל זה, כמובן, ללא כעס מיותר או תוקפנות לא ראויה, אך גם ללא ויתור על עימות ועל התמודדות.